

5. Скригун Н. П. Медіапланування в системі маркетингових комунікацій. – URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16369/1/>
6. Фирстова Л. А. Дискурсивные стратегии и тактики в рамках теле-публицистического дискурса: на материале русскоязычных и англоязычных информационных программ: дисс.. канд. филол. наук. Саратов, 2008. 339 с.
7. Цурикова Л. В. Дискурсивные стратегии как объект когнитивно-прагматического анализа коммуникативной деятельности. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Москва, 2007. Выпуск 4. С. 98-108.
8. Янко Т. Е. О понятиях коммуникативной структуры и коммуникативной стратегии. *Вопр. языкознания*. Москва, 1999. Выпуск, 4. С. 37-43.
9. Bryant J. *Fundamentals of Media Effects* 2 Edition. Illinois: Waveland. Press, 2013. 410 p.
10. Change. California: Meta Publications, 2001. 330 p.
11. Diltz R. B. *Sleight of Mouth: The Magic of Conversational Belief*.

Nemyrovich-Danchenko T. News discourse strategies in modern English mass media.

The article focuses on the analysis of communication strategies in modern English mass media. The information presentation in English media for the audience and the review of classification tactics and strategies are examined. During the research language means were identified and systematized, which implement the dictation and modal strategies in media texts of the English newspapers The Guardians, The Washington Post.

Key words: mass media, strategy, tactics, language means.

О. П. Отрохова

Науковий керівник – доц. В. В. Герман

**СКЛАДНІ ВИПАДКИ ВЖИВАННЯ ПАСИВНИХ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ
В ОСВІТЯНСЬКИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ**

У статті розглядаються особливості функціонування пасивних дієприкметників у нормативно-правових документах та аналізуються складні випадки їх вживання відповідно до історичних і сучасних норм української мови.

Ключові слова: пасивний дієприкметник, мовна норма, ділова мова, нормативно-правовий документ.

Постановка проблеми. Дієприкметник є тією особливою граматичною формою, з якою пов'язано багато проблем щодо нормативності її вживання в українській мові. Складні випадки вживання дієприкметників фіксуються в діловому стилі, зокрема в документах про освіту. Особливості вживання пасивних дієприкметникових форм, труднощі їх граматичного виявлення, на наш погляд, є актуальною культуромовною проблемою.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукової літератури показав, що накопичений теоретичний і практичний матеріал стосується здебільшого загальних положень стосовно семантико-граматичного аспекту дієприкметника (І. Кучеренко, І. Вихованець), мовних норм його застосування (Б. Антоненко-Давидович), складних випадків вживання

(Л. Азарова), питань перекладу (Л. Лещенко), культури мови ділових паперів (М. Зубков, О. Муромцева, І. Плотницька) та ін. Проте праць, що досліджують вживання пасивних дієприкметникових одиниць у культуромовному аспекті на матеріалі нормативно-правових документів про освіту, замало.

Мета статті – проаналізувати граматичні особливості вживання пасивних дієприкметників у нормативно-правових документах про освіту.

Виклад основного матеріалу. Мова службових документів повинна відповідати нормам сучасної української літературної мови. Тому укладачі текстів повинні зважати на те, що пасивні дієприкметники, які вживаються в документах, виражають ознаку предмета, на який спрямована дія, закладена в самому дієприкметнику. Вони утворюються від основи інфінітива перехідних дієслів, як правило, доконаного, рідше недоконаного виду за допомогою суфіксів *-ен-, -єн-, -т-*, напр.: *прочита-ти – прочи-та-н(ий)*, *запроси-ти – запрош-єн(ий)*, *приклеї-ти – прикле-єн(ий)*, *висуну-ти – висуну-т(ий)* або *висун-єн(ий)*, *писа-ти – писа-н(ий)*.

Мовна норма засвідчує, що пасивні дієприкметники в сучасній українській діловій мові «мають форму тільки минулого часу. Творються вони від основи неозначеної форми дієслова за допомогою суфікса *-н-*, якщо основа закінчується на *-а(-я)*: *писати – писаний*» [2, с. 237], напр.: «*вирішення типових професійних завдань, які передбачені для відповідних посад у певній галузі народного господарства*» [1, с. 93], «*під час вступу на перший курс вступники, атестовані з української мови, складають обов'язкове вступне випробування з цієї дисципліни*» [1, с. 137].

Якщо інфінітивна основа має тематичний суфікс *-ува- (-юва-)* або *-ва-*, то цей суфікс зберігається і в утвореному дієприкметнику, який у наголошеній позиції початкове *-у-* змінюється на *-о-*: *адресувати – адресований*, але: *переписувати – переписуваний*, *розмальовувати – розмальовуваний*, напр.: «*Документи вважаються виконаними і знімаються з контролю, якщо поставлені у них завдання вирішені і лист-відповідь (інформація) за підписом уповноваженої особи направлено до відповідних органів державної влади, установ, організацій, підприємств чи особам, яким він адресований, або надано інше підтвердження виконання*» [3, с. 45].

Укладачі нормативно-правових документів повинні враховувати, що в українській мові в суфіксі пасивних дієприкметників не подвоюють літеру *-н-* (рос. *данный* – укр. *даний*; рос. *оставленный* – укр. *залишений*;

рос. *перезачисленный* – укр. *перезарахований*; рос. *утвержденные* – укр. *затверджені*; рос. *установленный* – укр. *установлений*), напр.: «Студентам, які залишені на повторне навчання, можуть бути перезараховані дисципліни, з яких за результатами підсумкового контролю вони мали оцінку не нижче «добре» або «зараховано»» [1, с. 151]; «Вищий навчальний заклад державної форми власності, відповідно до Указу Президента України «Про Державне казначейство України» та інших нормативно-правових актів складає затверджені форми місячної, квартальної та річної звітності» [1, с. 112]; «Вищий навчальний заклад самостійно здійснює оперативний, бухгалтерський та фінансовий облік своєї роботи, веде статистичну звітність згідно з установленими нормами» [1, с. 112]. Крім того, необхідно врахувати, що в суфіксах пасивних дієприкметників ніколи не пишуть літери *и* (*ї*), а тільки *е* (*є*): *засвоїти* – *засвоєний*.

Дієприкметників з часткою *-ся-* в українській діловій мові немає (рос. *запомнившийся, обсуждающийся*; укр.: *що запам'ятався, який обговорюється*), напр.: «У разі, коли на засіданні приймається рішення про затвердження документа, який обговорювався на засіданні, цей документ додається до протоколу і в ньому робиться посилання на номер і дату протоколу» [1, с. 154].

Пасивна конструкція в українській мові, як правило, штучна. Тому українською мовою буде звучати: «*статтю написано*», а не «*стаття написана*», «*висновки зроблено*», а не «*висновки зроблені*», «*протокол надруковано*», а не «*протокол надрукований*», «*статус надано*» а не «*статус наданий*», «*увагу посилено*» а не «*увага посилена*», «*програму затверджено*», а не «*програма затверджена*», напр.: «Іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також яким надано статус біженця в Україні, користуються медичною допомогою нарівні з її громадянами» [1, с. 153], «Посилено увагу до проблем навчання осіб з фізичними вадами» [1, с. 113], «Спільним наказом МОН і АПН України затверджено Програму професійної підготовки інвалідів по зору і слуху у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації» [1, с. 113].

Висновки. Отже, на відміну від російської мови, українська мова завжди надає переваги активним конструкціям над пасивними, уживаючи лише двокомпонентні конструкції з пасивними дієприкметниками в чітко зазначених випадках. При укладанні освітніх нормативно-правових документів необхідно враховувати граматичні та орфографічні особливості пасивних дієприкметників, а саме: відсутність у суфіксі пасивних

дієприкметників подвійної літери -*нн*-; постійне вживання у суфіксах пасивних дієприкметників -*е*- (-*є*-) (-*и*- (-*ї*-) у них не вживаються); відсутність дієприкметників з часткою -*ся*- (замість них уживаються безособові дієслова).

ЛІТЕРАТУРА

1. Вища освіта. Нормативно-правові акти про організацію освіти у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації / за ред. проф. М. І. Панова. Харків: Право, 2006. 688 с.

2. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ: Рідна мова, 2000. 498 с.

3. Інструкція з діловодства Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. Суми: СумДПУ, 2014. 99 с.

Otrokhova O. Complex cases of using passive participles in educational regulatory documents.

The article discusses the features of the functioning of passive participles in normative legal documents and analyzes complex cases of their use in accordance with the historical and modern norms of the Ukrainian language.

Key words: passive participle, language norm, business language, regulatory document.

О. П. Отрохова

Науковий керівник – доц. В. В. Герман

ШЛЯХИ ЗАМІНИ АКТИВНИХ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ У ДІЛОВОМУ СТИЛІ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»)

У статті розглядається доцільність вживання активних дієприкметників у нормативно-директивних документах та можливі варіанти їх заміни відповідно до історичних і сучасних норм української мови; встановлюється, що сучасний діловий стиль майже позбавлений активних дієприкметників.

Ключові слова: активний дієприкметник, мовна норма, ділова мова, мовленнєва поведінка.

Постановка проблеми. Українська мова належить до найбагатших і найрозвиненіших мов світу. Однак утиски і заборони позбавили її умов для нормального розвитку і функціонування, довгий час вона не використовувалася у державних установах і в освітніх закладах, її розвиток відбувався переважно в межах художнього стилю. Розбудова публіцистичного, наукового та офіційно-ділового стилів, які є атрибутом високорозвинених літературних мов, почалася у 20-х рр. XX ст., коли політика українізації розширила сферу вживання української мови, й продовжується в наш час.

Незважаючи на невирішеність багатьох проблем, сьогодні є очевидними позитивні зрушення в мовній ситуації в Україні. Але, на думку фахівців, для справжнього утвердження мови в державі нею повинні